

תורה שבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוט רש"י

יו"ל לוימי רבבות אלפי ישראל ע"י קרן תר"ג לטובת נשמת הרבני הנגיד הנכבד הרה"ח ר' אריה (לייבל) ברה"ח ר' יונה רובין ז"ל

כסלו תשפ"ה | גיליון מ"ח (שנה ב')

פרשת וישלח

שבת של תורה פנינים מאירים לשולחן השבת

שירה על הרפסד

רש"י כותב על הפסוק (בראשית לב, כז) וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלָה הַשָּׂמֶר: וְצִרְיָן אָנִי לֹמֵר שִׁירָה בַּיּוֹם. בגמרא (חולין צא, ב) מובא, ששרו של עשיו הוסיף ואמר: 'זמיוס שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו'.

מה עומד מאחורי עובדה זו שמיוס שנברא המלאך לא הגיע זמנו לומר שירה עד אותו היום כשנלחם ביעקב? הלא דבר הוא!

לימוד חשוב כותב ומבאר הרה"ק רבי ישראל המגיד מקונוץ זי"ע בספרו "עבודת ישראל": השירה של כל מלאך היא על החסד שה' בראו לעשיות רצונו. והנה שרו של עשיו, הוא היצר הרע שנברא להסית האדם ולהעמידו בניסיון, אבל האמת היא שהיצר-הרע בעצמו אינו חפץ שהאדם ישמע בקולו, אלא שהאדם יתחזק וילחם כנגדו ויכבוש אותו. זו תכלית בריאתו של היצר, ובכך היצר גורם נחת רוח להשי"ת בעולמו, שהוא גרם שיהודי יעמוד בניסיון!

המלחמה של שרו של עשיו עם יעקב לא היתה מלחמה גשמית, אלא מלחמה רוחנית, לפיכך, רק עכשיו כאשר המלאך ראה כי יעקב התגבר בקדושתו ונצחו, נענה ואמר: "מיוס שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו!" - רק כעת כאשר אתה ניצחת אותי, אני יכול לומר שירה, כי זו השמחה שלי - שמנצחים אותי!

למה לא להרוג את עשיו?

על הפסוק (בראשית לב, ח) וַיִּירָא יַעֲקֹב מֵאֵד וַיֵּצֵר לוֹ, מפרש רש"י: "וירא שמא יהרג, ויצר לו אם יהרוג הוא את אחריים". הדברים תמוהים: כי אמנם מובן מה שיעקב התיירא שיהרג, אבל למה הצטער אם יהרוג את עשיו המתנכל לו? הלא הבא להרגך - השכם להורגו, ובכך יוכל להיפטר ממנו אחת ולתמיד!

מסביר בספר 'מ'לוא-העומר', הסבר נפלא: הרי כל הסיבה שקנה יעקב את הבכורה מיד עשיו, הייתה רק משום שרצה לעבוד עבודה בבית המקדש, כי העבודה הייתה אצל הבכורים. אולם הלכה היא (או"ח קכח, לה) שכהן שהרג את הנפש, אפילו בשגגה, לא ישא את כפיו, שכן עליו נאמר 'דיכם דמים מלאו', וקל וחומר לעבודת המזבח החמורה, שבוודאי ההורג את הנפש אינו יכול לעבוד עבודה. ומעתה, אם יעקב יהרוג את עשיו, שוב לא היה כדאי כל קניית הבכורה שורמה לשנאת עשיו, שהרי הוא ייפסל לעבודה ונמצא שלא הרויח כלום בקניית הבכורה!

אוצר התורה והלומים מתוך הפרשה

פי תנני אלקים (ג, יא)

יעקב לא תלה את עושרו ונכסיו בזכות צדקותו ומעשיו הטובים ששמר תר"ג מצוות במסירות נפש בבית לבן, רק אמר: 'תנני אלקים' - הכל הוא רק מתנת חנים משמים.

(נחל קדומים, לרבינו החיד"א זי"ע)

ואתה אמת הישב איטיב עמך (לב, ג)

אומר בורא עולם לכל יהודי: 'ואתה אמרת היטב' - אם אתה תגיד תמיד שהכל טוב, וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, אזי 'איטיב עמך'.

(דברי ישראל, להרה"ק רבי ישראל ממודו"ז זי"ע)

הצילני נא מיד אהי מיד עשיו (לב, יב)

יעקב התיירא לא רק מפני הסכנה הגשמית שמא עשיו יהרגנו, אלא באותה מידה הוא התיירא 'מיד עשיו', מהסכנה הרוחנית שמא עשיו יושיט לו יד לאות ידידות ואחווה.

(בית הלוי, להגה"ק רבי יוסף דב מבריסק זי"ע)

שערי תורה מבט מסכם ומבוא לפרשת השבוע

בפרשת וישלח נלמד על כמה מאורעות לא קלים בהם התמודד יעקב אבינו במסכת חייו הסוערים, החל מהמאבק עם המלאך; הפגישה המתוחה עם עשיו אחיו; חטיפת דינה בתו, והמלחמה לחילוץ מהשבוי; ובהמשך במיתת רחל אשתו ובמעשה ראובן, עד לחזרתו לגור בחברון בצל יצחק אביו.

הכנת יעקב למפגש עם עשיו • מאבק עם המלאך • הפגישה עם עשיו וההיפרדות • מזבח בשכם • דינה בבית שכם • מלחמת שמעון ולוי • מזבח בבית א-ל • מיתת רבקה • קריאת השם ישראל • מיתת רחל והולדת בנימין • מעשה ראובן • חזרת יעקב לחברון • מיתת יצחק • אלופי ומלכי עשיו

מה בפרשה:

נושאי הפרשה:

א. לקראת המפגש

בדרכו לארץ ישראל יעקב שולח מלאכים אל עשיו, לפייסו ולבקשת אהבתו. כשהמלאכים חוזרים ומספרים שעשיו עומד בשנאתו ומתקרב עם 400 אנשים. יעקב נערך למלחמה כשהוא חוצה את משפחתו לשני מחנות. וגם מקדים להתפלל אל ה' שיצילהו מעשיו.

באמצעות עבדיו שולח יעקב לעשיו דורון של יהלומים ועדרי בהמות.

ב. ניד הנשה

יעקב מעביר את משפחתו וחפציו מעבר לנחל יבק, וכשהוא חוזר לקחת פכים שנשכחו, הוא נקלע למאבק בלילה עם שרו של עשיו. המלאך לא מצליח להכריעו רק לפגוע בכף הירך. כשהמלאך מבקש רשות ללכת לומר שירה, הוא נאלץ להודות ליעקב על הברכות.

יעקב קרא בשם 'פניאל' למקום בו נאבק עם המלאך. והכתוב מזהיר על איסור אכילת גיד הנשה.

ג. השתחויה ובניה

כשיעקב רואה את עשיו מתקרב, הוא ניגש תחילה ומשתחוה לפניו, ובאותה שעה התעוררו עליו רחמי עשיו שנשחקו וחיבקו.

ד. מלחמה בשכם

כאשר שכם בן חמור לקח את דינה וביקש לשאת אותה לאשה, הערימו בני יעקב ודרשו שבני העיר ימולו עצמם. ביום השלישי למילתם הרגו שמעון ולוי את כל אנשי העיר, הוציאו את דינה, ולקחו את השלל.

מבט על פרשת וישב הבעל"ט:

בפרשת וישב אנו נכנסים אל המאורעות שהובילו לירידת ישראל למצרים, מה שהחל בקנאת האחים ביוסף, ובהמשך במכירתו והגעתו למצרים, שם הוא נאסר בבית האסורים בעקבות עלייה שטפלו עליו, ובבית המאסר הוא פותר את חלומם שרי המשקים והאופים.

נושאי הפרשה: אהבת יעקב ליוסף • חלומות יוסף • שנאת האחים • השלכת יוסף לבור ומכירתו • הבאת הכתונת ליעקב • נישואי יהודה והולדת בניו • מעשה תמר • עמידת יוסף בניסיון בבית פוטיפר • יוסף בבית האסורים • פתרון החלום לשרי המשקים והאופים.

היום של תורה מעלת והשיבות לימוד חומש ורש"י

מי אינו ירא שמים!?

"כבר פסק מרן בסיומן רפ"ה (ס"ב) "וירא שמים יקרא תרגום וגם פירוש רש"י, ומי יכול לומר על עצמו אני אינו ירא שמים! יש לדעת שרש"י על החומש הוא כלל גדול בתורה! הוא מתמצת את כל ההלכות וכל העניינים. והניסיון מורה, שמי שאינו יודע רש"י על החומש, אינו מוצא ידיו ורגליו בבית המדרש!"

(מרן הגאון רבי עובדיה יוסף זצוק"ל, ספר מעדני מלך)

נשוא השבוע: שפעת הסביבה

עם לְבָן גֵּרְתִּי (לב, ה). וְלֹא לְמִדְתִּי מִמְעֵשֵׂי הָרַעִים (רש"י)

כאשר יעקב אבינו מבקש להזכיר את זכויותיו, על כך שהוא שמר על תהרת רוחניותו גם לאחר עשרים שנה בבית לבן, הוא מדגיש דווקא את העובדה שהוא לא למד ממעשיו הרעים של לבן, ונוהר מכל משמר שלא להיות מושפע מהסביבה הרעה בה הוא נאלץ לשהות בעל כרחו.

צרו העובדות ישובאו כאן יסייעו לנו לצעוד בדרך של יעקב אבינו, להשתדל לשמור על עצמנו ועל דורותינו מכל השפעה בלתי-חיובית של הסביבה, עד שנוכל גם אנו להעיד על עצמנו ועל בנינו: 'ולא למדתי ממעשיו הרעים!'

לאבול זוכיות

סיפר הרה"ח רבי יחזקאל מילשטיין ז"ל, שבבחרתו כשהתגורר בעיר לוד' בפולין, המציאו איזה מוצר חדש, והיו המצעירים שהתלהבו למכור אותו ברחובות ובשווקים כדי להרוויח מעות. גם הוא רצה להתעסק בזה, אבל אביו, הרה"ח רבי חיים זאב ז"ל, התנגד לכך בנימוק שזה יזיק למצבו הרוחני של הבחור אם יסתובב ברחובות בסביבת גוים ופורקי עול. הבחור טען שגם אביו עצמו עוסק לפרנסה עם הגוים, ובכל זאת הוא ירא ושלם, ומה בנייהם.

הכריע האב שהם ילכו לשאול את פי מרן החפץ חיים ז"ע, שהתאכסן באותה שעה במעונם. מששטחו את השאלה נענה החפץ חיים ואמר: הנביא ממשיל את מדת אכזריות כבת יענה, כאמור (איכה ד, ג) בת עמי לאכזר כיענים במדבר, והיכן מצינו אצלה מדה זו? אלא שמובא בגמרא (שבת דף קכח, ב) שבת היענה אוכלת זכוכיות, והנה, כשהיא רואה שאכילת זכוכית לא מזיקה לה, היא נותנת מהן גם לילדיה הקטנים, אבל הם בקטנותם לא יכולים לעכל את הזכוכית, ומתים.

בכך פנה החפץ חיים לבחור ואמר: אבא שלך יכול לאכול זכוכית, אתה לא! יש דברים שהם סכנה במיוחד לצעירים שלא יתקלקלו מהסביבה, ולכן אל תתעסק במסחר בחובות!

לבד בבית

בימי מלחמת העולם הראשונה נדד מרן הגאון רבי חיים סולובייצ'יק זצ"ל, הידוע בכינויו 'רבי חיים בריסקער', והגיע לאחת מערי רוסיה. אחרי תקופה קצרה שהתגורר שם הוא החליט לסגור את דלתו ביתו על מנעול ובריח, כשהוא יושב מנותק ומובדל מאנשי העיר, ואינו רוצה לקיים אתם כל קשר ומגע.

כשנשאל על פשר התבדלותו המוחלטת מאנשי העיר,

נענה ואמר: אחרי ראיתי שתושבי העיר הם אנשים רעים, כשלא עזרו די הצורך לפליטי המלחמה, רציני לקיים את דברי הרמב"ם הפוסק הלכה למעשה שאסור לדור בשכונת אנשים רעים, ואם כל המדינה הם אנשים רעים, ישב לבדו יחידי, או יצא למערות ולחוחים ולמדברות. לי אין אפשרות ללכת למדבר או למערה, אבל לכל הפחות נעלתי את עצמי בתוך ביתי, כדי להיבדל ולהתנתק מהסביבה הקלוקלת!

להתרחק ולהינצל

ברשימותיו של כ"ק מרן אדמו"ר רבי מרדכי מבילגוריא ז"ע, מובא מה ששמע מפי הרה"צ רבי ישראל אריה מרגליות זצ"ל, האדמו"ר מפרמישלאן-לונדון, שבאחת מנסיעותיו אל רבו הרה"ק רבי ישכר דב מבעלזא ז"ע, בעת שהותו בעיר בארדיוב, היה שם בין הבאים בחור תלמיד חכם, וכאשר נכנס הבחור אל הקודש פנימה, הזהירו הרבי שישמור את עצמו מחברים רעים, כשהוא מבאר לו מה שמבקשים בברכת השחר 'והרחיקנו מאדם רע ומחבר רע', ואחר כך חזורים ומבקשים שוב 'שתצילני היום ובכל יום וכו' ומחבר רע'. ונשאלת השאלה, מדוע צריך לבקש פעמיים על ענין החבר הרע? גם יש לדייק מדוע בפעם הראשונה מבקשים 'והרחיקנו', ואילו בפעם השנייה מבקשים 'שתצילני', מה בין הרחקה להצלה?

אלא הסביר הרבי לאותו בחור: יש חבר רע שאין בדעתו לקלקל אחרים כוונת זדון, כל כוונתו היא רק לשוחח ולבלות את זמנו, אך האמת שגם הדיבור עם חבר כזה גורם לצנן את החמימות בעבודת ה', ועל כך מבקשים תחילה 'והרחיקנו מאדם רע ומחבר רע', אף שאינו מתכוון להרע, נתיחק ממנו, כי הקירבה עלולה להזיק. בנוסף מבקשים 'שתצילני מאדם רע ומחבר רע', וכאן מדובר בחבר שבמודי רוצה להסית ולהדיח אחרים. לא די רק להתרחק ממנו, אלא נדרשת תפילה מיוחדת להינצל ממנו.

לב דעת: הכרת והבנת מושג בתורה

ארץ שעיר

בדרומה של ים המלח שוכנת 'ארץ שעיר' על גבי הר. ארץ זו הייתה שייכת בעבר לבני חור, והתגורר שם אדם בשם 'שעיר החורי'. בניו של שעיר נקראו בשם 'אלופי החורי', והיו מומחים לקבוע, באמצעות טעימת עפר, איזו אדמה מתאימה לנטיעת זיתים או גפנים. תחילה התגורר עשיו הרשע ב'שדה-אדום' הנמצא למרגלות הר-שעיר, בסמיכות למגורי חותנו, שהרי אחת מנשותיו, אהליבמה, היתה בתו של ענה, בנו של שעיר החורי. לימים עבר עשיו לגור בארץ-שעיר מגורי קבע, ובני עשיו השמידו את החורי וישבו שם תחתיהם. היות ושמנו של עשיו היה 'אדום', נקרא המקום גם בשם 'ארץ אדום', ועשיו עצמו נקרא לפעמים גם בשם 'שעיר האדומי'.

ועיניים לראות: הבנת מילה אחת בתורה

רצון

אנו הגילים להשתמש במילה 'רצון' במשמעות של משאלת-לב, גם בלשון חז"ל משמש הרצון במשמעות זו, כמו 'רצוננו לעשות רצונך', 'לעשות רצון אביך שבשמים' וכו'. אולם רש"י בפרשת השבוע (לג, ט) מחדש, שבלשון התורה משמשת המילה 'רצון', במשמעות אחרת לחלוטין - מלשון 'ריצו ופיוס'. כך למשל מתפרש הפסוק (משלי י, לב) שפתי צדיק ידעון 'רצון', שהצדיקים יודעים לרצות ולפייס את בוראם.

יש שהעירו שלכלל זה יש 'יצא מן הכלל', שהרי נאמר (בראשית מט, ו) וּבְרָצַנְךָ עָקְרוּ שׂוֹר. וכן נאמר (אסתר ט, ה) וַיַּעֲשׂוּ בְשָׂאֵיָהֶם קְרָצוֹנָם, ועוד פסוקים המוכיחים שלפעמים גם בתורה ה'רצון' באה מלשון משאלת לב, ולא רק מלשון פיוס וריצו.

ואזניים לשמוע: כללי רש"י הק' בדקדוק הלשון

הבר-מצוה או בר-המצוה

לקראת כניסת בנו לעול התורה והמצוות, תלה ר' בצלאל הזמנה בהיכל הכולל, והוסיף בכתב יד: 'כל התלמידי-חכמים מוזמנים לשמחת הבר-מצוה. גם העזרת-נשים פתוחה!'.

ידידו הקרוב, ר' גבריאל, הלומד היטב את פרשת השבוע עם פירוש רש"י, הסב את תשומת לבו לדברי רש"י בפרשת וישלח (לה, כז) המסביר כלל חשוב בכללי הדקדוק:

האות ה' משמשת כידוע כ"ה-א-הידועה", כלומר, מוסיפים אותה בתחילת המילה כשרוצים להתייחס לדבר מסוים, למשל: האדם; השלחן; החתונה וכו'.

אבל, כל דבר שיש לו שם המורכב משתי מילים, אזי כשרוצים להוסיף אות ה' הידועה, אין כותבים אות זו לפני המילה הראשונה, אלא לפני המילה השנייה. כך שאין כותבים 'הבר-מצוה', אלא 'בר-המצוה'. לא 'התלמידי-חכמים', אלא 'תלמידי-החכמים'. לא 'העזרת-נשים', אלא 'עזרת-הנשים'.

ר' בצלאל מיהר לתלות הזמנה חדשה ובה כתב: כל תלמידי-החכמים, מוזמנים לשמחת בר-המצוה. גם עזרת-הנשים פתוחה'.

חכמת התורה

אמרות חכמה ופניני שפר מגדולי הדורות על פרשת השבוע

שתיקת האמות

אָף בְּזֹאת נֹאת לְכֶם אִם תִּהְיוּ מְנַנְו לְהַמֵּל לְכֶם פֶּל כִּזְר (לד, טו)

ביאור מתוק מבאר בעל כלי-יקר: שמעון ולוי ידעו היטב שאם הם יהרגו עיר שלמה של גוים, יקום קול זעקה בעולם, כל הגוים יביעו הזדעזעות ויתבעו את דמם של בני שכם. לכן הקדימו ודרשו מבני העיר שכם שימולו עצמם, כך שכל האמות יחשבו שבני שכם התגיירו והפכו ליهودים, ומעתה יוכלו להרוג אותם בבטחה כשהדבר יעבור בשתיקה, כי חזקה על אומות העולם שישתקו כשמדובר בדם יהודי שנשפך...

מיהו ה'איש'?

וַיִּבְרַךְ אִישׁ עִמּוֹ (לב, כה) הוא שרו של עשיו (רש"י) שאל הרה"ק בעל דברי חיים מצאנו ז"ע: בפרשת וישב, בפסוק (בראשית לו, טו) וַיִּמְצְאוּ אִישׁ וְהָנָה תַּעֲהָ בְּשָׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לְאִמּוֹ מַה תִּבְרַקֵּשׁ, כותב רש"י: 'זהו גבריאל, שנאמר והאיש גבריאל', ולכאורה, מנין אנו יודעים שה'איש' של פרשת וישלח הוא שרו של עשיו, ואילו ה'איש' של פרשת וישב הוא מלאך גבריאל? אלא

התירוץ הוא: כשאחד רואה אדם תועה והוא מציע עזרה ושואל מה תבקש - זה מלאך גבריאל, אבל הרואה אדם הולך בדרך ומתחיל להיאבק עמו - זה שרו של עשיו!.

תחבולה בתנת רכבת

יַעֲבֹר נָא אֲדֹנָי לְפָנַי עֲבֹדוּ וְאֶנִּי אֲתַנְהֵלֶה לְאִטִּי (לג, יד) סיפר מרן הרב מפוניבז' זצ"ל: כשנסעתי ברכבת התחתית בניו יורק, הבחנתי בחבורת פרחים העוקבת אחרי וזוממת לשדוד אותי. ציץ רעיון במוחי. שלפתי מהכיס פיסת נייר ועליה רשמתי כתובת בקרבת מקום, ניגשתי ושאלתי אותם: 'אולי אתם יודעים היכן עלי לרדת?', כמובן שהם צהלו וענו: 'עליך לרדת בתחנה הקרובה, גם אנחנו יורדים שם...' עדיף היה להם לשדוד אותי ברחוב חשוך ולא ברכבת. כעבור זמן קצר נעצר הקרון, נתתי להם את הכבוד לרדת ראשונים, התמהמהתי מעט, ואז... נסגרו הדלתות, כשאני נשארת ברכבת, והם עדיין ממתינים לי בחוץ... תחבולה זו למדתי מיעקב אבינו, שאמר לעשיו: יעבר נא אדוני לפני עבדו...ופירש רש"י שיעקב אמר: 'אם דעתו לעשות לי רעה, ימתן עד בואי אצלו'...

האומנם י"א השוון הוא יום-ההילולא של רחל אמנו?

בפרשת השבוע (בראשית לה, טז-כב) אנו קוראים על מיתת רחל אמנו בדרך המובילה לבית לחם, ומסורת מקובלת בתפוצות ישראל מדור לדור, שיום מיתת רחל אמנו חל ביום י"א במרחשוון, וביום זה אף נוהגים רבים לפקוד את קברה.

אולם, לאחר לימוד יסודי של פירוש רש"י בפרשת השבוע ועבוד מקומות בתורה, נגלה שרש"י אינו סובר כפי מסורת זו.

אחרי ימות החורף!

בראש ובראשונה יש להוכיח כן מדברי רש"י בפרשת השבוע (פסוק טז) הכותב: 'כברת ארץ, ואגדה, בזמן שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה שהניר מצוי, הסתיו עבר, והשרב עדיין לא בא.' הרי שפסירת רחל היתה בזמן "שהסתיו עבר והשרב עדיין לא בא".

כאשר רש"י כותב 'הסתיו עבר' אין כוונתו לחודש תשרי המכונה בימינו בטעות בכינוי 'סתיו', שהרי אם כן, מה זה שרש"י מוסיף 'השרב עדיין לא בא?' וכי הדרך הוא שאחרי תשרי בא השרב?

בסוף חודשי החורף

הוכחה ברורה ושלישית, שפטירת רחל לא היתה בי"א מרחשוון אלא בימות הקיץ, אנו מגלים שוב בפרוש רש"י בפרשת השבוע על הכתוב (פרק לג, יז) "ויעקב נסע סכותה, ויבן לו בית, ולמקנהו עשה סכות", כותב רש"י: "ויבן לו בית - שהה שם [בסכות] שמונה עשר חדש, קיץ וחורף וקיץ. סכות - קיץ, בית - חורף, סכות - קיץ". כלומר, סיום שמונה עשרה החדשים היה בסוף הקיץ, דהיינו בחודש תשרי, והנה מפורש בגמרא מסכת מגילה (יז, א) וכן כתוב בסדר עולם רבה (פרק ב), שאחר שמונה-עשר חדשים בביית אל [וכן יעקב עוד שש חדשים בביית אל] היה כתב רש"י בסוף פרשת תולדות, שיעקב שהה בדרך שתי שנים, וכוונתו, על י"ח חדשים ועוד שש חודשים, שביחד הם שתי שנים תמימות, דהיינו שש חודשים אחרי ראש השנה, ואחר כך מתה רחל.

שוב אנו מגלים את שיטתו של רש"י שרחל מתה בתקופת האביב בין פסח לעצרת.

בנימין נולד בי"א השוון

אך כאמור, המסורת הקדושה והמקובלת בקרב ישראל אשר אם אינם נביאים הם בני נביאים הם, נקטה שלא כדעת רש"י והמדרשים הנוכחים, אלא כדעת מדרש אחר החולק על כל האמור, ואשר שם נאמר שרחל מתה בי"א השוון.

המקור הוא במדרש ילקוט שמועני פרשת שמות (רמז קס"ב) שם נזכר תאריך "הלידה" של כל אחד מהשבים, וכתוב שם: "בנימין נולד בי"א במרחשוון", וכן הביא רבנו בחיי (פרשת שמות, א, 1) בשם 'מדרש תדשא'.

ומאחר שבנימין נולד בי"א במרחשוון, ממילא נבין שביום זה מתה רחל, שהרי בשעה שנולד בנימין מתה רחל, כאמור בפרשת השבוע "ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין", ומכאן המקור שיום פטירת רחל הוא בי"א בחשוון.

מתה פעמיים

בספר 'אוצר פלאות התורה' (בפרשתנו) מציע ליישב שלא נחלקו בזה המדרשים, וזאת על פי דבר חידוש שכתוב בספר 'מושב זקנים' לבעלי התוספות (בראשית לה יח), וכן בספר 'פענח רזא' (שם) שרחל אמנו מתה שתי פעמים! בתחילה בצאת נפשה החזירו את נפשה בצעקת וגעיות קול בכייה, ואחר כך חזרה ומתה ממש, ובנימין נולד בהיות רחל מצטערת על מיתת עצמה, ולכן קראתה בן אוני, ולכן כתוב ויהי 'בצאת נפשה כי מתה', כפל הלשון מורה על ב' מיתות, ומעתה יתכן לחדש שתחילה מתה בי"א חשוון, ואחר כך מתה ונקברה בין פסח לעצרת.

עד מתי צריך החתן לצום ביום החופה?

על הפסוק בפרשת השבוע (בראשית לו, ג) ואת בשמת בת ישמעאל, כותב רש"י: 'זלהן קורא לה מחלת, מצינו באגדת-מדרש-ספר-שמואל, שלשה מחלים להם עונותיהם וכו' והנשוא אשה, ולמד הטעם מכאן, לכך נקראת מחלת, ע"כ.

מחילת העונות ביום החופה, היא אחד הטעמים מדוע החתן והכלה מתענים ביום חופתם.

אכילה אחרי החופה

בדרך כלל, בכל תענית יש לצום עד הערב בצאת הכוכבים, אולם הפוסקים נחלקו במקרה והחופה מתקיימת מבעוד יום, האם התענית של החתן והכלה צריכה להיות עד הערב, או רק עד אחרי החופה, ויכולים לאכול אחרי החופה טרם צאת הכוכבים.

יש מהם שכתבו שלפי הטעם של מחילת עונות צריכים לצום עד הערב (בית שמואל שם אבהו"א סא, סק"ז ועוד), ויש שכתבו שאחרי החופה מותרים לאכול, כי זה כמו מוצאי יום כיפור (נחלת שבעה; עור מקודש, ועוד).

יעשה תנאי

הכרעת המשנה ברורה (סי' תקסב, ב')

שלתחילה יתנה החתן לפני הצום שלא יצום עד הערב, ובדיעבד גם אם לא התנה אינו צריך לצום עד הערב, וגם הכוס בחופה מותר לו לשתות.

לפני החופה

קיימת גם מחלוקת הפוכה: במקרה והחופה מתקיימת בלילה לאחר צאת הכוכבים, יש מתירים לאכול לפני החופה (הכמת אדם כלל קכד), ויש שכתבו שלא יאכלו, לחשוש לטעם הנוסף לתענית ביום החופה, כדי שלא ישתכרו באכילה ואז לא תהיה דעתם מיושבת בחופה, ולכן צריכים לצום עד החופה (סידור יעב"ץ ועוד).

ויש שהקילו בטעימה קלה, אך לא ימלאו כרסם ולא ישתו משקה המשכר (ארחות רבנו-קדולת יעקב, ועוד, ראה פסקי תשובות תקס"ב ה'תרה 48).

חופה המתקיימת ביום, לכתיחילה יעשו החתן והכלה תנאי שלא יצומו עד הערב, ובדיעבד גם אם לא התנו יכולים לשתות הכוס ולאכול לפני הערב. ואילו בחופה המתקיימת בערב, נחלקו הפוסקים אם יכולים לאכול בערב לפני החופה.

הלכה למעשה

התורה וההפטרה ביאור שייכות ההפטרה לפרשת השבוע

החוט המקשר: לשפוט את הר עשיו

ליעקב, והפורענות העתידה לבוא על אדום, ומשיח וחבריו יעלו לשפוט אותו.

כאמור, המנהג ברוב הקהילות האשכנזים והספרדים, להפטיר השבוע בספר עובדיה, אך יש קהילות אשכנז המפטירים 'ועמי תלואים' [הושע י"א מפסוק ז' עד הסוף, ופרק י"ב עד פסוק יב], כי לא הפטירו פסוקים אלו בפרשת ויצא (משה ברורה תמ, כב).

השבוע נזכה להפטיר לא רק כמה פסוקים אלא ספר שלם מספרי הנביאים! את כל 'ספר עובדיה'!

בפרשת השבוע מסופר על עשיו שבא להרע ליעקב, ויעקב אומר לו שילך לדרכו לארץ שעיר, והוא יבוא אחריו בהמשך. רש"י כותב שזה יתקיים לעתיד כאשר יעלו מושיעים לשפוט את הר עשיו. בהקשר לכך מפטירים בספר עובדיה, בו מסופר על שנאת עשיו

עומקה של תורה עומק ועיון בדברי רש"י בפרשת השבוע

מלאכים ממש – מה ההכרח?

שבהמשך הפסוקים לא נזכר כלל שהמלאכים הלכו אל עשיו, רק 'וישובו המלאכים', ומכאן שהיו אלו מלאכים ממש, שתוך כדי הליכתם כבר חזרו.

שונא

מהלך אחר כותב המנחת-יעקב, שאם לא היו מלאכים ממש, מנין ידעו מה שבלבו של עשיו שהוא עודנו בשנאתו.

אנשים

ביאור אחר מציע בעל 'באר-בשדה': היות ובסוף פרשת ויצא מוזכרים מלאכי-אלקים, אם הייתה הכוונה כאן לשליחים בשר ודם היה צריך לכתוב 'אנשים' ולא מלאכים.

נשאר

בביאורי-מהרא"י מתרץ בהקדם מה שיש לשאול, מדוע מלאכי-חז"ל לא חזרו ועלו לשמים אלא המשיכו ללוות את יעקב, אלא שהם נשארו כדי שיוכל לשלחם לעשיו, וזה ההכרח שהכוונה למלאכים ממש.

את פרשת השבוע פותח רש"י בפירוש על המילים (בראשית לב, ד) וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים 'מלאכים ממש'.

מפרשי התורה העניקו חקר בדברי רש"י, מנין ההכרח לפרש שהכוונה למלאכים ממש, ולא לשליחים בני אדם כמו בשאר המקומות בתורה בהם נאמר וישלח מלאכים (במדבר כ, יד; כא, כג; כב, ה). בעל משכיל לדוד כותב כאן אודות שאלה זו: 'כמה דיו משתפכות וכמה קולמוסים משתברים'.

לפניו

הרא"ם כותב, שרש"י הכריח כן מלשון הכתוב וישלח יעקב מלאכים 'לפניו', מילה זו לא כתובה בשאר מקומות, אלא הכוונה על המלאכים ממש שהיו אז לפניו, כנזכר בסוף פרשת ויצא שמלאכים באו ללוותו.

בדומה לכך כותב המהרש"ל, שתיבת 'לפניו' מורה על המלאכים השומרים על כל אדם וניציבים לפניו.

וישובו

ואילו רבנו בחיי כותב, שההכרח לכך הוא מכך

